

17.29x22.99	1	עמוד 11	הארץ - כותרת	15/08/2021	78407666-4
בנימין זאב הרצל - בהקשר לציונו - 80790					

האם לפיד ירצה לשנות כיוון?

דימוי שומסקי

1 נאום שנשא בכינוס של הפורום הגלובלי לי למאבק באנטישמיות בחודש שעבר, ובמאמר שפירסם מאוחר יותר בעמודים אלה ("הארץ", 23.7), עירער שר החוץ ויו"ר מפלגת יש עתיד יאיר לפיד על תפיסת הייחודיות ההיסטורית של האנטישמיות. הוא טען כי האנטישמיות היא גילוי מובהק של גזענות באשר היא, ועל כן אפשר וצריך להשוות אותה לגילויי גזענות אחרים.

זוהי טענה מוצדקת ומדויקת, אך אף על פי כן חשוב להדגיש כי בכל הנוגע לאנטישמיות המודרנית – זו שצמחה במרכז אירופה ברבע האחרון של המאה ה-19 – לפחות בהיבט היסטורי מהותי אחד אכן מדובר היה בתופעה מיוחדת במינה. האנטישמיות המודרנית הולידה בקרב העם המותקף על ידיה (העם היהודי) תנועה לאומית מדינית – הציונות המדינית – שבאופן פרדוקסלי לכאורה הסכימה עם כמה מהאבחנות שהעלו מתקיפי העם, ואף ניסחה אותן מחדש כבסיס קונסטרוקטיבי לתיקונו הלאומי הפנימי.

האנטישמיות המודרנית האשימה את היהודים הפוסט-אמנציפטוריים בכך שהם מבקשים ליהנות מכל העולמות: מחד גיסא הם זכו בשוויון אורזי על בסיס אינדיבידואלי, אולם מאידך גיסא הם פועלים במדינות התאורות כקבוצה נפרדת, למען אינטרסים ייחודיים קולקטיביים משלהם, ומשום כך הם מהווים, כלשון הסיסמה האנטישמית הידועה לשמצה, "אומה בתוך אומה" או "מדינה בתוך מדינה".

מייסד הציונות המדינית, תיאודור הרצל, הוקיע מכל וכל את עצם השנאה היוקדת של האנטישמים כלפי היהודים, אך התייחס במלוא הרצינות לטענה ההיא. אכן, הודה הרצל, היהודים המודרניים משתלבים במדינות ישיבתם באופן לקוי משהו, כקבוצה בעלת מאפיינים חברתיים-תרבותיים ומעמדיים ייחודיים, ולא כיחידים – הן משום שממשיכים להדיר אותם מבחינה חברתית ופוליטית והן משום שהם עצמם אינם ששים לוותר על זהותם הקבוצתית הייחודית – ועל כן הם מושכים אליהם באורח מתמיד את אש שנאת האחר, השונה והחריג.

היהודים, כפי שעולה מהניתוח ההרצליאני של "שאלת היהודים" המודרנית בזיקה לטיעוני האנטישמיות, הם כעין "עם-לא-עם". הם גם כפנים וגם בחוץ, גם

חלק מהחברה הלא-יהודית אשר בקרבה הם חיים, וגם יסוד הנבדל ממנה. כדי לתקן אנומליה זו באופן קיומם החברתי-הלאומי יש, לפי הרצל, להקים את מדינת היהודים. במדינה זו יהפכו היהודים לעם ככל העמים, ובכך ישתלבו בעולם המודרני כלאום מן המניין.

כיום – כחמישה דורות לאחר הופעת הציונות המדינית וכשלושה דורות לאחר הקמתה של מדינת ישראל – חזון הנרמליזציה הלאומית-המדינית של העם היהודי, כמו שחזה אותו הרצל בעיני רוחו, נראה רחוק עד מאוד מהמציאות. החריגות הלאומית-החברתית של היהודים כ"עם-לא-עם", שבה ראה הרצל גורם שתורם רבות להחרפת האנטישמיות ושאותה הוא ביקש לשנות במסגרת מדינת היהודים, התחלפה במהלך יובל שנים בחריגות לאומית-מדינית של ישראל כ"מדינה-לא-מדינה". מצד אחד,

כשם שהרצל הבין שהתנהלות העם היהודי תרמה לשנאת היהודים, יש להבין שהכיבוש תורם לביקורת על ישראל

ישראל היא מדינה רגילה ונורמטיבית לכל דבר ועניין. מצד אחר, מאז ניצחון פירוס שנחלה במלחמת ששת הימים, מתנהלת ישראל במרחב שבין הירדן לים כתנועה לאומית אנרכיסטית ביסודה, המיישבת את אורחיה מחוץ לגבולותיה הכינלאומיים הלגיטימיים והממשיכה, ככייכול, להילחם על ריבונותה, כאילו המדינה עדיין לא קמה והעצמאות טרם הושגה.

יתרה מזו, חריגותה המופלגות של מדינת ישראל בקרב הקהילה הבינלאומית מוצאת ביטוי מובהק גם בתחום המוסר המדיני. שכן ישראל היא אמנם דמוקרטיה תוססת ומתפקדת היטב, לעתים באופן מופתי. אבל היא גם המדינה הדמוקרטית היחידה בת-כל שם שמקיימת משטר צבאי בעל מאפיינים קולוניאליסטיים, השולל זכויות אורחיות ולאומיות מעם שלם.

שוני וחריגות, כפי שטען לפיד במאמרו, בצדק, אינם מצדיקים שנאה גורפת כמו זו שניכרת בחלק מן ההפגנות האנטי-ישראליות שנערכות ברחבי העולם. אולם אם הרצל, בכואו להתמודד עם אנטישמיות בת זמנו, היה מסתפק בטענה כגון זו, שכל

תכליתה היא להדוף את השנאה בלא לעמוד על הגורמים המסייעים לה – סביר להניח שהחיבור "מדינת היהודים" לא היה נכתב והקונגרס הציוני הראשון לא היה בא לעולם.

כשם שהרצל הבחין נכוחה כי האנטישמיות המודרנית צמחה על רקע תקלה יסודית וממשית בתהליך ההשתלבות של היהודים בחברה האירופית, תקלה שהיה צורך לתקן באופן דחוף, כך גם על ישראל ועל שר החוץ שלה להכיר באומץ בכך שהביקורת החריפה על ישראל בימינו – זו שאיננה אנטישמית ואף זו האנטישמית – קשורה לעובדה שאין להתכחש לה: ישראל העכשווית היא ישות מדינית חריגה, יוצאת דופן. היא בעת ובעונה אחת מדינה ממוסדת ותנועת התיישבות לאומית; דמוקרטיה מערבית מתקדמת ומשטר צבאי המגביל ומדכא את חירותו של עם אחר.

בחלוף 125 שנים מאז פרסום "מדינת היהודים", הפתרון הריאלי היחיד ל"שאלת ישראל" בימינו, ממשיך להיות אותו פתרון שהעלה בשעתו הרצל בעבור "שאלת היהודים": הנרמול הלאומי של העם היהודי במסגרת מדינת לאום מודרנית בעלת גבולות מוכרים, המקיימת שוויון גמור בין אזרחיה ומתקיימת מתוך כבוד הדדי במשפחת האומות.

אולם הדרך המעשית היחידה למימוש פתרון זה כיום היא סיום שלטון השעבוד הלאומי על הפלסטינים וחלוקת הארץ לשתי מדינות לשני העמים. דא עקא, בחודש שעבר, בכינוס מועצת שרי החוץ של האיחוד האירופי, קבע לפיד כי "אין כרגע היתכנות להחלת פתרון שתי המדינות".

האם לפיד ער לכך שקביעה זו פירושה, למעשה, ויתור על השלמת חזון הנורמליות הלאומית של העם היהודי ברוח הציונות המדינית ההרצליאנית? האם הוא שלם עם ויתור זה או שמא יש סיכוי שישנה כיוון? שמא יכיר בכך שחזון מדינת היהודים כמדינת לאום נורמלית איננו עניין לשמאל או לימין, אלא בראש ובראשונה למרכז השקול והשפוי – אותו "מרכז" שכדי לקדם את הרעיון שלו נכנס לפיד לחיים הפוליטיים? אולי לפיד – עיתונאי לשעבר ונצר ליהדות אוסטרו-הונגרית – ירצה להיכנס להיסטוריה היהודית כמי שהשלים, או לפחות חתר להשלים, את הגשמת חלומו של עיתונאי יהודי אוסטרו-הונגרי אחד בן המאה ה-19?